

עצירת־שילייה - מדוע ?

לקת עטין חריפה שהתפתחה עוד בהיות הפרה יבשה. במקרה זה לא ניתן היה להוציא את השילייה ביד ולכן הסתפקתי משך שבוע ימים בריפוי אנטיביוטי ואנטיסאפטי וסופה של ה־שילייה שיצאה מאליה.

כל גורם המביא לידי המלטה מוקדמת מביא איתו אף עצירת שילייה, בדרך כלל. הסיבה לכך היא שגופה של הפרה עדיין לא בשל מ־בחינה פיסיוולוגית לקראת כל התהליך הכרוך בהרחקת השילייה מן הגוף.

גורמים אחרים שיכולים להביא לידי עצירת שילייה: דלקת ריאות, הרעלת חנקות, זיהום פטרייתי, לאפטוספירוזיס, וויבריוזיס, טריכור מוניאסיס, הרעלות על ידי צמחים מסויימים, וכל גורם אחר המשבש את חילוף־החומרים ב־שליבים האחרונים של תקופת ההריון. לעצירת שילייה יכולים להיות גם גורמים תזונתיים, כ־גון: חסר־סידן, חסר־זרחן, חוסר איזון בין סידן וזרחן, מחסור משוער של יסודות קורט כגון אבץ, מגניז, נחושת וגפרית, חסר ויטא־מין A, חסר ויטאמין D, חסר ויטאמין E, או סאָלאן במנה.

אחד הגורמים החשובים בעצירת שילייה הינה התרגשות, עצבנות או הפרעות בזמן ה־המלטה ולאחריה. פרה יכולה לעצור את שיל־ייתה אם יעבירוה ממקום משכנה הקבוע תוך כדי ההמלטה, אם כשהזפחה על ידי כלב או אדם, או אף אם משגיחים עליה יתר על המידה בזמן ההמלטה ולא מניחים אותה לנפשה. למע־שה כל גורם אשר יקטע את מהלכה הנורמאלי של הלידה עלול לגרום לעצירת שילייה.

השתדל להביא את המועמדת להמלטה אל מקום בו לא תופרע מנוחתה משך 24 שעות וכן אל תנח לזרים להתקרב אליה.

ושוב, זכור — עצירת שילייה פירושה יכול להיות מצב קשה ביותר לגבי פרתך. כל מקרה עלול להיות שונה, ועל הרופא לקבל את החד־לטתו בהתאם. במקרים רבים לא ניתן להתחיק

עצירת־שילייה הינה אולי הפגע המצוי ב־ יותר המחייב הבהלת הרופא. לכל בוקר ולכל רופא, דעות ושיטות משלו כיצד לטפל במצב זה. ואמנם ייתכן כי קיימות יותר מאשר שיטה טובה אחת כיצד לטפל בעצירת שילייה. עם זאת ישנן מספר נקודות שעל כל אחד לזכור:

א. כאשר פרה עוצרת את שילייתה, יכול הדבר להעיד על תקלה קשה ביותר במצב ברי־אותה.

ב. אין שני מקרים של עצירת שילייה ה־דומים זה לזה. לעולם אל תחשוב כי המקרה שלפניך זהה לזה שנתקלת בו לפני יומיים או חודשיים.

ג. לא בכל מקרה יש להרחיק בידיים את השילייה שנעצרה. לעתים קרובות מתקבלות תוצאות טובות על ידי טיפול בחומרים אנטי־ביוטיים ומחטאים.

ד. יש לנסות ולגלות מהו הגורם שהביא לעצירת השילייה.

מובן שקיימות סיבות אינסוף לעצירת ה־שילייה. בעוד ההפלה המידבקה היתה משתר־ללת בעדרינו נטו לתלות את הקולר לעצירת שילייה במחלה זו, ובמקרים רבים אף בצדק. אולם כיום מחלה זו הודברה למעשה כליל ובכל זאת עדיין לא פסה עצירת השילייה מעדרינו. לכן ברור כי קיימים גומרים אחרים לתקלה זו.

באחד המקרים שנתקלתי לאחרונה נתברר לי כי השילייה נעצרה מכיוון שהפרה לקתה בקדחת־החלב. יציאה נורמאלית של שילייה מחייבת התכווצויות שרירים נאותות; מאידך, פרה שחלתה בקדחת־החלב, תנועות שריריה חלשות אף בטרם הוכתה בשיתוק ועווית עקב המחלה. במקרה זה הרחקתי את השילייה ביד, עוד בטרם טיפלתי בריפוי בפרה מקדחת החלב. מובן שלאחר הרחקת השילייה טיפלתי בפרה בתרופות אנטיביוטיות ובשטיפות מחטאות.

במקרה אחר, שנתקלתי בו באותו היום, נת־ברר לי כי עצירת השילייה היתה קשורה בד־

לא רק אנחנו, גם בהמותינו מזהמות את הסביבה

לים שברפש אחראים למותם של דגים רבים בנהרות.

היכן הפתרון? הובלת הזבל לקבורה במקור מות ריכוזי הנה יקרה וקשה, שריפתו תרבה זיהום האוויר המזהם כבר בלאר-הכי וייבושו צורך משטחי קרקע נרחבים. והינה צץ הרעיון באחת החברות שבמיסורי לנסות ולצמצם את נפחו של פרש הבהמות מלכתחילה: נאכיס את בהמותינו בפתיית פלאסטיק שיהיו מונחים ב־ כרסן של הפרות כאבן שאין לה הופכין ובכך יפחיתו את צריכת המספוא הגס. בהמות מרור מות אלו הפרישו ב־40% פחות פרש מאלו שלא קיבלו מאכל תאווה זה. פתרון מוצע אחר הוא להזריק בזבל חיידקים אשר יחישו את התפרקותו.

אנו חיים כיום בעידן הדשן המלאכותי הקל יותר לטיפול ופיזור, ובכל זאת טרחו מומחים ופיתחו באוקלאהומה שיטה לריכוז הזבל במי־ כלים, בהם ישקע החלק המוצק בעוד שהנוזל העליון, העשיר בחומרי־דשן, נשאב לשדות ור מפרה אותם. היו מדענים שהציעו „סיבוב נר סף” לזבל העופות, העשיר בחמרי־מזון: הוא ייובש ויוגש כמספוא לבהמות בשנייה! בניסוי אחד זללו כבשים ושוורים בתאווה תערובת של זבל עופות מייובש ושחת.

בארט גאץ מחזיק בשיקגו במבנה השווה ½ מיליון ל"י, 600 ראש בקר המקבלים את אכלם על גבי סרט נע. הפרש מצטבר בצורתו הנוזל לית למחצה מתחת לרצפת המפצמות ונשאב פעמיים בשנה לדישון שדה בן 1000 דונמים. שיטתו של גאץ היא מודרנית ומשוכללת, אך לגבי בעליהם של מיכלאות הפיטום אין היא כדאית. כל עוד לא יימצא פתרון לבעייה זו, על הממשלה (או על הצרכן) לפצות את בעלי־ הבהמות עבור ההוצאות הכרוכות בסילוק פסור לתהן של הבהמות.

תומצת מהשבועון „טיים”, ספט' 1970
ע"י ד. ע.

בשנים האחרונות קם לאדם מתחרה חשוב בזיהום הסביבה — בהמות־הבית. בארה"ב נמ־ צא כי פרשם של 50 מיליון חזירים, 38 מיליוני ראש־בקר ו־350 מיליוני עופות מצטבר בכמו־ יות המאיימות על קיומם של בעלי־חיים אחרים. מה נשתנה? והלא בעלי־חיים אלה היו מפרי־ שים פרש כמנהגו של עולם, מששת ימי ברא־ שית, ומניין צמחה הבעייה לפתע פתאום ב־ דורנו?

הבעייה היא מרחב המחייה. רק לפני 15 שנה עמדו לרשותו של כל שור בן־בקר כ־9 דונם לרעות בהם כחפצו; פרשו היה נספג בקרקע, מתפרק והופך לדשן. כיום, אותו שור כלוא במכלאה, בה נצטמצם מרחב מחייתו ל־ משבצת בת 20 מ"ר, מיכלאות בעלות 50,000 ראש שוורים לפיטום אינן נדירות כיום. בדרך כלל ממוקמות הן ליד הערים והובלת הפרש כחומר דשן לאיזורים חקלאיים הינה יקרה ור בלתי כדאית.

מרבית המיכלאות נמצאת ליד אגמים ונהר רות המספקים את מי־השתייה לבהמות. מי הגשם שוטפים את ריכוזי הפרש ומתנקזים חז־ רה אל הנהרות והאגמים. כך, למשל, נמדדו במי נהר המיסורי כמויות פסולת השוות לאלו המופרשות על ידי 100 מיליון בני־אדם. שטף עצום כזה של פסולת מרבה חיידקי מחלות ומג־ דיל את ריכוזי החנקות והזרחות במידה כזו שהאצות מתרבות ומשגשגות על חש־ בונן של צורות חיים אחרות. מרכיבים רע־

את השילייה ביד. דאג לכך שעם בוא הרופא יימצאו בידיך כל הפרטים החשובים לגבי תול־ דותיה של הפרה החולה, כך שהרופא יוכל להי־ עזר בידיעות אלה לצורך קבלת ההחלטה על הטיפול הנכון.

ל. ס. אלנשטיין

תומצת ב„הוארד”ס דיירימן”

חוברת 25 ביולי 1970